

การใช้คำและสำนวนในสมัยสุโขทัย

โดย

นางสาวชวนพิศ อธิรัตน์

002691

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต
แผนกวิชาภาษาไทย

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2518

I 15492278

A STUDY OF THAI WORDS AND IDIOMATIC
EXPRESSIONS IN THE SUKHOTHAI PERIOD

Miss Chuanpis Ittaratana

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts

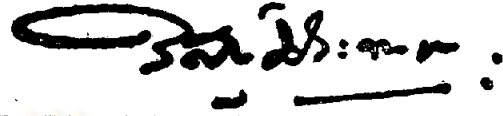
Department of the Thai Language

Graduate School

Chulalongkorn University

1975

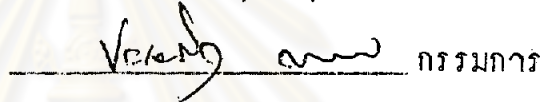
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

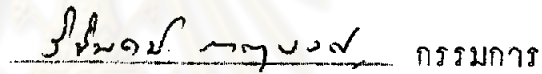

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจวิทยานิพนธ์

 ประธานกรรมการ

 กรรมการ

 กรรมการ

อาจารย์ผู้ควบคุมการวิจัย

รองศาสตราจารย์ ดร. วิจินต์ ภาณุพงศ์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

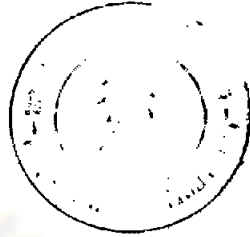
หัวข้อวิทยานิพนธ์ : การใช้คำและสำนวนในสมัยสุโขทัย

ชื่อ : นางสาวชวนพิศ อีรุรัตน์

แผนกวิชา : ภาษาไทย

ปีการศึกษา : 2517

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาถึงการ^๑ใช้คำและสำนวนในสมัยสุโขทัย โดยศึกษาเปรียบเทียบกับภาษาในสมัยปัจจุบัน ผลของการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า ภาษาใน ระยะเวลา 700 กว่าปีที่ผ่านมา มีการเปลี่ยนแปลง 3 ประการ ประการแรก ในเรื่องของการ ใช้คำ ปรากฏว่าคำบางคำในหมวดคำบางหมวด อันได้แก่ หมวดคำลักษณนาม คำสรรพนาม คำนำหน้าชื่อ คำปฏิเสธ คำบุพบท และคำที่ใช้บอกมาตราต่าง ๆ ตลอดจนถึงคำซ้อน ในสมัย ก่อนมีวิธีการใช้ที่ต่างจากปัจจุบัน , ประการที่สอง ในด้านความหมาย คำบางคำมีรูปเหมือน กันทั้งในภาษาสมัยก่อนและสมัยปัจจุบัน แต่ใช้ในความหมายที่ต่างกัน คำบางคำมีรูปต่างกัน แต่ใช้ในความหมายเหมือนกัน คำบางคำมีใช้ในภาษาสมัยสุโขทัย แต่ปัจจุบันไม่มีใช้เป็น ภาษาสามัญในภาษาภาคกลาง แต่จะมีใช้ในภาษาถิ่นต่าง ๆ ควบความหมายอย่างเดียวกัน กับที่ใช้ในสมัยก่อน และคำบางคำเป็นคำเก่าหรือที่เรียกกันว่าโบราณศัพท์ ซึ่งปัจจุบันไม่มีใช้ แต่จะมีใช้เฉพาะในภาษาสมัยสุโขทัยเท่านั้น , ประการที่สาม ในเรื่องสำนวน ปรากฏว่า สำนวนที่ใช้ในสมัยก่อนบางสำนวนยังคงมีใช้ในภาษาปัจจุบันควบความหมายอย่างเดียวกัน แต่ด้อยคำบางส่วนเปลี่ยนแปลงไป บางสำนวนยังคงมีใช้ในภาษาถิ่นปัจจุบัน และบางสำนวน เป็นสำนวนที่มีใช้เฉพาะในสมัยสุโขทัยเท่านั้น

การเสนอผลการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 4 บท คือ บทที่ 1 เป็นบทนำ กล่าวถึง ความมุ่งหมายและขอบเขตของการวิจัย บทที่ 2 ว่าด้วยการใช้คำในหมวดคำต่าง ๆ บาง- หมวด และกล่าวถึงความหมายและการใช้คำบางคำในภาษาสมัยสุโขทัย บทที่ 3 ว่าด้วยการ

ใช้สำนวน และ บทที่ 4 เป็นบทสรุปผลการวิจัย และขอเสนอแนะ ให้ผู้ที่สนใจศึกษาภาษา
สมัยสุโขทัยในคานโครงสร้าง หรือศึกษาเปรียบเทียบการใช้ภาษาทั้งสามสมัย คือ สุโขทัย
อยุธยา รัตนโกสินทร์ ในคานใดคานหนึ่งอย่างละเอียด หรืออาจจะรวบรวมศัพท์เฉพาะใน
ภาษาสมัยสุโขทัยหรือสมัยอื่น ๆ ในทำนองพจนานุกรมโบราณศัพท์ของแต่ละสมัย.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THESIS TITLE : A Study of Thai Words and Idiomatic Expressions
in the Sukhothai Period

NAME : Miss Chuanpis Ittaratana

DEPARTMENT : The Thai Language

ACADEMIC YEAR : 1974

ABSTRACT

This thesis attempts to study the usage of words and idiomatic expressions in the Thai language of the Sukhothai period as compared with their usage in modern Thai.

The results of this research has shown that during the course of 700 years there were three major changes.

First : the change in the function of words. Words of certain classes, namely classifiers, pronouns, titles, negative words, prepositions, words indicating measurement, and synonymous compounds, were not used in the same way as they are in modern Thai.

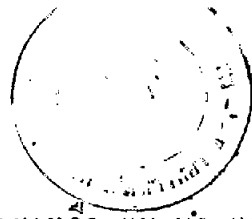
Second : the change in the meaning. Some words which appear both in the Sukhothai period and in modern Thai are identical in form but differ in meaning, whereas some words differ in form but are identical in meaning. In addition, some words used in the Sukhothai period are no longer used in ordinary modern Thai but are still used in some provincial dialects with the original meaning. Others have become obsolete.

Third : the change in idiomatic expressions. It has been found that some idiomatic expressions from the Sukhothai period are still in use in modern Thai with the same meaning but are different in their constituent parts, whereas some expressions are no longer found in ordinary modern Thai but are still found in some provincial dialects. Others have become obsolete.

The thesis is divided into 4 chapters. The first chapter is an introduction. It deals with the purpose and scope of the research. The second chapter deals with the function and meaning of words from certain classes of the Sukhothai period. The third chapter is about the form and usage of some idiomatic expressions. The final chapter is the conclusion and includes suggestions. It is suggested that further research should be made on the following aspects : the structure of the language of the Sukhothai period, a detailed comparative study of the Thai language in three different periods, i.e. Sukhothai, Ayudhya and Bangkok, and a compilation of a dictionary of each period with special emphasis on archaic words found only in such periods.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงด้วยดีก็ด้วยความช่วยเหลือ แนะนำ และการดูแลเอาใจใส่ของรองศาสตราจารย์จินตน์ ภาณุพงศ์ ผู้เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาและควบคุมงานวิจัยตั้งแต่เริ่มต้น นอกจากนี้ ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร และ รองศาสตราจารย์ เบ็ญจวรรณ สุนทรากุล ยังได้กรุณาให้ความคิดเห็นและตรวจแก้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ด้วย ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทั้งสามท่านเป็นอย่างสูง

ผู้เขียนรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของ อาจารย์ พิรุณ นิลวิสัย แห่งกองศาสนศึกษา กรมการศาสนา ผู้ตรวจชำระไตรภูมิพระร่วง ที่ได้มอบต้นฉบับไตรภูมิพระร่วงฉบับตรวจชำระใหม่ให้ผู้เขียนนำมาถ่ายสำเนาเพื่อใช้เป็นแหล่งขอมูล ทั้งยังได้แนะนำหนังสือหายากบางเล่มที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวิจัย นอกจากนี้ ยังได้ให้ความรู้ทางภาษาถิ่นและภาษาบาลีแก่ผู้เขียนอีกด้วย

งานวิจัยนี้คงจะไม่ปรากฏออกมาเป็นที่เรียบร้อย หากผู้เขียนไม่ได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนทั้งในคำกล่าวถึงความรู้และกำลังใจจาก รองศาสตราจารย์ ม.ล.รสกนธิ อิศรเสนา รองศาสตราจารย์ ชอนกลิน พิเศษสกลกิจ อาจารย์ระวาท วณิชพันธุ์ ตลอดจนอาจารย์ทุกท่านในแผนกภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน

อนึ่ง อาจารย์ประทีป ชุมพล แห่งคณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รวมเดินทางไปสำรวจหามากลาง ในภาคอีสาน ได้กรุณาให้ยืมภาพหามากลางเพื่อใช้ประกอบการวิจัย ผู้เขียนขอถือโอกาสขอบพระคุณเขา ณ ที่นี้ด้วย.

ชวนพิศ อิศูรัตน์

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย ก

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ ค

กิตติกรรมประกาศ จ

บท

1. บทนำ 1

1.1 ความเป็นมาของปัญหา และความมุ่งหมายของการวิจัย 1

1.2 ขอบความของปัญหา 1

1.3 ขอบเขตของการวิจัย 2

1.4 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย 2

1.5 วิธีดำเนินการค้นคว้าและวิจัย 2

1.6 คำชี้แจงเกี่ยวกับการวิจัย 2

1.7 แหล่งข้อมูลและบัญชีอักษรย่อรายชื่อคณาจารย์ และหนังสือที่ใช้เป็น-
แหล่งข้อมูล 4

2. การใช้คำ 6

2.1 การใช้คำในหมวดคำต่าง ๆ บางหมวด 6

2.1.1 คำลักษณะนาม 7

2.1.1.1 ตำแหน่งของคำลักษณะนาม 7

2.1.1.2 ประเภทของคำลักษณะนาม 12

2.1.2	คำสรรพนาม	74
2.1.2.1	คำสรรพนามบุรุษที่ 1	74
2.1.2.2	คำสรรพนามบุรุษที่ 2	84
2.1.2.3	คำสรรพนามบุรุษที่ 3	89
2.1.3	คำนำหน้าชื่อ	106
2.1.3.1	คำนำหน้าชื่อที่แสดงยศศักดิ์เจ้านาย	106
2.1.3.2	คำนำหน้าชื่อที่แสดงสมณศักดิ์	120
2.1.3.3	คำนำหน้าชื่อที่แสดงบรรดาศักดิ์ขุนนาง ...	123
2.1.3.4	คำนำหน้าชื่อคนธรรมดาสามัญ.....	127
2.1.4	คำปฏิเสธ	134
2.1.4.1	คำปฏิเสธที่อยู่ข้างหน้าคำกริยา	134
2.1.4.2	คำปฏิเสธที่อยู่หลังคำกริยา	142
2.1.5	คำบุพบท	145
2.1.5.1	คำบุพบทคำเดียว	146
2.1.5.2	คำบุพบทสองคำเรียงกัน	154
2.2	การใช้คำเพื่อออกมาตราสารต่าง ๆ	155
2.2.1	คำบอกเวลา	155
2.2.2	คำบอกระยะทาง	159
2.2.3	คำบอกน้ำหนัก	162
2.2.4	คำบอกมาตราเงิน	162

บทที่

2.3	การใช้คำซ้อน	164
2.3.1	ในสมัยสุโขทัยใช้เป็นคำซ้อน แต่ปัจจุบันใช้เป็นคำเดี่ยว	164
2.3.2	ในสมัยสุโขทัยและปัจจุบันใช้เป็นคำซ้อนทั้งคู่ แต่วิธีซ้อนต่างกัน	171
2.4	ความหมายและการใช้คำบางคำในภาษาสมัยสุโขทัย.....	176
2.4.1	คำที่มีรูปเหมือนกับปัจจุบัน แต่ต่างความหมายกัน	177
2.4.2	คำที่มีรูปต่างกับปัจจุบัน ความหมายเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกัน	252
2.4.3	คำที่มีรูปเหมือนกัน ความหมายเหมือนกัน แต่การใช้ต่างกัน	257
2.4.4	คำที่มีใช้เฉพาะในภาษาสมัยสุโขทัยเท่านั้น	263
3.	สำนวน	271
3.1	สำนวนในภาษาสมัยสุโขทัยที่ยังคงมีใช้อยู่ในปัจจุบัน แต่มีบางส่วนเปลี่ยนแปลงไป	271
3.2	สำนวนในสมัยสุโขทัยที่ปัจจุบันยังคงมีใช้ในภาษาถิ่นต่าง ๆ	275
3.3	สำนวนที่มีไว้เฉพาะในภาษาสมัยสุโขทัยเท่านั้น	279
3.4	สำนวนแปลจากภาษาบาลี	294
3.5	สำนวนเปรียบเทียบ	303

บทที่

4. สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	331
บรรณานุกรม	334
ภาคผนวก	343
ภาพประกอบ	371
สารบัญค่นำ	377
ประวัติการศึกษา	388

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย